

Fanari 2008

Dette er et uddrag fra vores info-bog, som indeholder en masse facts, baggrundsviden og praktiske oplysninger, som kan gøre opholdet på Fanari endnu mere vellykket.

Der er kun medtaget ganske få billeder for at begrænse filens størrelse.

Røde numre i teksten henviser til vores kort over Leros, som I kan hente på leros.dk og som udleveres på Fanari sammen med vores hjemmelavede bykort.

Nøgler

I har en postkassenøgle med hjemmefra. I postkassen på Fanari finder I jeres nøglebundet til jeres lejlighed.

Nøglebundet har 3 nøgler:

- Én til lejligheden
- Én til Apothiki (udhuset, døren til venstre)
- Én til hængelåsen på lågen ved stien ned til Pandeli (ved det store gule hus)

Apothiki: Her finder I udstyr til grill, masser af bøger, som I kan læse PÅ Fanari (ikke til hjemlån...), lidt legetøj, støvsuger, kost og moppe, strygebræt og strygejern mm, en gæstebog og et fotoalbum med fotos fra starten i 2002.

I kan stille jeres tømte kufferter heroppe, så er der pænere og bedre plads i jeres lejlighed.

Hvem møder I?

Cathie og Steve

Rengøring og praktiske gøremål på Fanari er fra 2007 ordnet af Cathie og Steve, et engelsk ægtepar, som slog sig ned på Leros omkring 1990.

De hjælper også med maling, vedligeholdelse og er vores øjne og kontakt på øen året rundt.

Hvis I mangler noget – eller bare vil slå en sludder af, så snak trygt med dem.

Telefoner

I Info-bogen er der en alenlang liste over praktiske telefonnumre, tips mm

Åbningstider butikker

Som regel er de fælles åbningstider sådan:

Man+Tirs+Tors+Fre 9 -13 og 17 - 21

Ons+Lør 9 -13

Søndag lukket

Supermarkeder har ofte længere åbningstider.

I Platanos lige ved taxa-torvet inkl. slagter og pålæg. Ikke venlige, men OK udvalg.

Spannos (meget stort og med flot slagter og delikatesses afd.!) ligger t.v. lige før Lakki. Det har åbent alle dage 8-21, onsdag dog til 14 og søndag lukket. Venlige og pænt. Gåtid ad Smutvejen ned gennem Vromolithos ca. 25 min.

De små kiosker i Pandeli og på torvet ved taxistation er næsten døgnåbne.

Bagerne åbner tidligt, men må ikke bage om søndagen. Husk at købe ekstra brød lørdag.

Store grøntmarked i Lakki – åbent alle 7 dage hele dagen (som hovedregel)

DRIK VAND

Det kan ikke siges for tit: man skal drikke virkelig meget vand i varmen. The, kaffe og øl er vanddrivende og tæller modsat.

Så hav altid en flaske vand inden for rækkevidde og bestil altid vand til jeres måltid. Der SKAL bælles konstant, især på vandreture.

Drikkepenge

Taxa: Vi giver næsten aldrig drikkepenge i taxaen. Nogle tager selv – og nogle få har forhøjet prisen til os turister. Vi regner med, at vores samarbejde med Petros i sin nye taxa vil betyde sikker og fair service hver gang. Regn med tillæg for bestilling, kørsel til havn og lufthavn mm.

Tjenere: Drikkepenge er en meget væsentlig del af tjenernes indtægt, og drikkepenge er normalt i Grækenland.

Glem, hvordan vi gør i Danmark, og betragt det som en del af besøget, Pengene går ikke til værten, men til tjeneren.

Meget få giver intet, og få giver rigtig meget, og det gælder både grækerne og turisterne. Vi giver, når vi er tilfredse med betjeningen. Og det er vi næsten altid.

Vi betaler ikke en procentdel af måltidets pris, for dyr mad hænger jo ikke sammen med service. Men hvorfor ikke påskønne venlighed, snak og god betjening med nogle Euro? Når ferien er forbi, var det jo ikke de få Euro, der betød noget, men den gode kontakt. Skik følge eller land fly.

Vores rengøringshjælp på Fanari

Hvis I vil påskønne venlighed og service og er tilfredse, så vil Steve og Cathie sætte stor pris på drikkepenge. Vi betaler en god og fair løn, men drikkepenge er en del af den græske kultur.

Men forstå os ret: Ingen tvang, ingen regler. Det er helt op til jer.

Moskitoer

Om natten huserer nogle bitte små mitter, hvis stik virkelig kan klø! Alle butikker har et rigt udvalg af myggebalsam, som det er en god ide at bruge om aftenen.

Man bør også investere i en "Mosquito machine", som sættes i en stikkontakt om natten, hvor den brænder små plader eller en væske. Den bør kun være tændt om natten, for det ER noget giftigt stads. Men hellere lidt gift ud i rummet end befængt med kløende stik.

Ved sæsonstart er der en maskine i alle lejligheder. Brug den gerne, men efterlad den i lejligheden i skuffen i toiletbordet, hvor den hører hjemme.

Det er i øvrigt meget dumt om aftenen at have lys tændt i værelset eller udenfor, hvis døre eller vinduer samtidig står åbne. Så føler de små væsener sig rigtig inviteret indenfor!

Akvareller og patchwork

På væggene er der nogle akvareller, som Jesper har hygget sig med at lave, dels fra Leros, dels fra andre græske øer, før vi blev "hotelejerne".

Lones patchwork hænger i alle rum.

Hverken akvareller eller patchwork er til salg eller til låns.

Karaghiosis

I alle lejligheder finder I nogle små figurer hængt op i loftet: Karaghiosis er det meget gamle græske skyggeteater, som stadig lever i særlige teatre flere steder. I info-mappen er der flere oplysninger om

figurerne og typerne – og vi håber skyggernes spil på væggen på Fanari kan blive endnu et godt minde fra ferien.

Kort, guide-bøger, kalendere

På torvet i Platanos kan man i Photoshop og i boghandelen oppe i hjørnet købe flere forskellige guide-bøger om Leros, kort, postkort og kalendere. I kioskerne i Pandeli har de også et lille udvalg. Ved ankomst får I vores kort over Leros og den nærmeste by (kan downloades fra leros.dk)

Frimærker

Kan købes mange steder, hvor de handler med kort. Der betales et lille tillæg til butikken. Postkontoret på vej ned ad bakken "Forvejen" har åbent mandag til fredag 8-13.30. Postkasser i Pandeli, på torvet og ved postkontoret. Det tager fra 3-14 dage at få posten hjem til slægten. Takst 2005 for postkort var 0,65€

Aviser

Man kan som regel finde en lidt bedaget BT eller EkstraBladet i boghandelen oppe til højre på torvet i Platanos.

Visa

Der kan hæves kontanter i bankerne i Platanos, Aghia Marina og Lakki.

Mad & drikke

Bedømmelse af restauranter drejer sig om at vurdere maden, service og stemning. Det er en subjektiv sag, men vi kaster os frygtløst ud i det.

Vi er stolte af at kunne udpege de 3 helårsåbne taverner i Pandeli som øens bedste spisesteder, også ifølge alle lokale grækere, og de ved hvad de taler om!

Først et par gode råd: Gør som grækerne, spis når aftenens kølighed kommer, spis mange ting, del maden – stik til samme tallerken og smag en masse forskelligt. "Mange tallerkener skal vi dele og tømme i hyggeligt fællesskab!"

Er I en flok, så bestil bord – især i juli-august!

Spørg hvad de har, der er fresh / special og hvad de har "fresh in oven". Vær ikke for konservativ, men prøv noget nyt. Bestil gerne ad flere gange, for det er faktisk svært at overse et langt og lykkeligt måltid på forhånd. Det bør kunne udvikle sig undervejs. Spørg tjeneren om råd, han vil hellere end gerne rådgive, og alle taler et godt engelsk. Den dyreste mad giver ikke de største og mest lokale oplevelser.

Den rigtig græske del af spisekortet er enkle ting, som man selv sætter ind i en sammenhæng. Det er kun for at takkes os turister, at de nogle steder opfinder tallerkener med både kød, fritter, ærter, ris, en tomat og et salatblad. Det er afgjort ikke græsk stil. Spørg hvad der følger med.

Spisekortet er ofte så omfangsrigt, at man frustreret havner i Souvlaki, Greek Salad og Tzatziki – og overser de 100 andre spændende muligheder. Synd og skam. Spørg, spørg, spørg.

Oksekød er sjældent supermørt, der er så få køer... Svinekød er oftest meget mørt og på Patimenos helt suverænt. Kylling er altid mørt.

Fisk må man prøve! Det er rigtig, rigtig dyrt, men man behøver jo ikke spise sig mæt i fisken. Spørg om prisen på den fisk, I selv vælger. Bestil ikke fisk i blinde. Tag det evt. som en lille ret blandt flere, bare bestil én portion, som alle kan stikke til. Spørg hvad de har, og gå med ud i køkkenet og kig i køleskabet, spørg om alternativer og især pris, som de kan veje sig til. Det er helt normalt. Vi har gode erfaringer med nogle røde "Barbunia" butnæsede fisk, ca. 10 cm lange (serveres stegt i olie, "boiled") eller en lang

makrellignende fisk, som er ret billig og velsmagende "grilled", og selvfølgelig Maridaki (blødt d som i rødgrød) som er 4-8 cm og spises hele som pomfritter til Tzatziki. Uhm! Prøv også de mange forskellige retter med blæksprutter: Kalamari og Oktopus. Eller "fish in oven" bestilt dagen før – aftal pris pr. næse – det er lækkert!

Et helt privat menuforslag

Hvis man nu er 4 personer med rimelig appetit, kunne man prøve et måltid med mezé (eng. starters) og bestil endelig kun én portion af hver til deling. 2 prs. plukker bare i forslaget (vi bruger det engelsk, som man ofte bruger):

Greek salad (med eller uden feta), kalamari (friturestegte ringe af 10 armet blæksprutte) og tzatziki spiller så godt sammen.

Beet roots (kogte rødbeder)+ garlic salad (skoðaliá) er lækkert.

Fried zucchini eller eggplant (olie stegte squash/aubergine skiver) bør med. Man kan runde af med Cheese croquettes (oste kugler! rent guf) eller saganáki (delikat skive stegt ost, som straks skæres i happer og bades med citron – og spises fluks).

Lidt kød kunne være "gæsaras" (en lille rulle med ost, tomat og røget kamel lårl!), eller måske keftedes (frikadeller).

Fra havet kunne man vælge 8-12 "Barbunia" de omtalte røde fisk. Eller en portion Maridaki og prøv endelig Boiled Octopus (kogt 8 armet blæksprutte med olie/eddike og persille)UUUUHMM! De nysgerrige prøver grilled octopus, der lugter som brændt viskelæder, men står fint i små happer til ouzo – og hvorfor ikke gøre som grækerne: ingen vin eller øl, men en "small bottle" ouzo på 200 ml, med is og vand, og så nippe, nippe og bestille en flaske til bagefter. Så er det ferie!

Og glem så standard bøfferne og del alle tallerkner. "Siga Siga" (ta' det roligt, roligt).

PANDELI (2) – gode spisesteder

De 3 første er helårsåbne, og det borger for kvaliteten. Turisterne er ikke eneste eksistensberettigelse. Man konkurrerer hårdt, men venligt på kvalitet og service – ikke på prisen. Det dør man jo af.

Zorbas er et godt bud på noget rigtig græsk.

Ordentlige råvarer, god tilberedning, en venlig og ærlig atmosfære.

Kok og ejer er Antonis, som taler et flot engelsk. Tjeneren er Takis og Efstafia. Zorbas kan vi klart anbefale.

Akvariet er et stort hit hos børnene. De voksne kan få fisket aftensmaden op herfra.

Hvis børnene tillader det.

Patimenos ligger lige bagved det store træ ved den 2. lange mole. Dimitris og Marios driver stedet i fællesskab. Anasis ("The Black man" og en kær ven) serverer med charme og lune. Kokken er dygtig og alt fungerer perfekt. Maden er fremragende, stemningen hjertelig og afslappet, og her er man også velkommen til at spørge, om der er noget "special", og hvad der er dagens bedste bud. Hvis I er en stor flok, kan vi anbefale at tale med dem dagen i forvejen for at bestille en samlet menu med mange små retter, han vælger. I får en god pris og et let og spændende måltid, hvor man slipper for at fare vild i spisekortet.

Deres "special pork chops" er oftest suverænt mørt. Spørg om der er goat – grillstegt ged er kraftig, lækker kost!

Psarapoula ligger ved den 1. korte mole, nærmest trappen ned fra Fanari. Her er orden i sagerne, et rigtig godt køkken, mange og dygtige folk, stort udvalg. Efter vores mening ikke så meget sjæl og varme, men det største og flotteste sted i Pandeli. Pandelis flotteste udvalg af fisk og skaldyr. Husk som altid at spørge om pris før bestilling.

Drosia er et lille familiested, som putter sig lige bag ved Patimenos. Det er sønnen, der serverer og render frem og tilbage til køkkenet et stykke henne ad vejen, hvor hans mor kokkerer, dygtigt og velsmagende. En rar tilbagelænet stemning, simpelt og godt. Den ægte vare for et lille sommersted. Hvis der er fuldt hus, er ventetid og kaos helt uundgåeligt. Kun sommeråbent. Chicken souvlaki er saftig og lækker.

Castelo åbnede foråret 2006. En lækker kafé med bløde stole og fed udsigt. Et helt perfekt sted til en drink før og efter maden og til kaffen, for tavernerne kan lave kaffe, men er ikke rigtig gearet til det som i Danmark.

Yannis Souvlaki Købmand Yannis har kastet sig ud i et souvlaki projekt – og det smager lækkert! Et let måltid på strandturen – eller et let aftenmåltid eller take-away. Vi tror man kan ringe efter det, hvis man er doven.

Kafé – Tso Tzouma - den lille **Kafenio** lige ved træet og 2. mole er en sand oase og et herligt sted på alle tider af dagen og aftenen. Hyggeligt, venligt, afslappet. Om vinteren er kaféen udelukkende befolket af de lokale fiskere, som får en heftig diskussion om alting og kaffe eller ét enkelt glas og lidt Meze (lidt at spise) Om sommeren deles stolene mellem lokale og andre livsnydere, der trænger til et ærligt sted at drikke, spise lidt og slappe af. Meget rimelige priser. Prøv fx grillet octopus og hør, hvad de ellers har. God base også for strandturen, og der er den fineste sandstrand og sandbund lige ud for og til højre for kafé'en. Har I iøvrigt prøvet en lille skvæt cola eller sprite i retsinaen?

Bag Zorbas er der på hjørnet en hyggelig kafenio/ouzeri, **To Maria**, hvor mange lokale holder til, men hvor alle selvsagt er velkomne. Et snævert udvalg, men rigtig god kvalitet og billigt. Som regel et pænt tilbud af diverse fisk/octopus/kalamari. Maria's mand Michaelis kan en del engelsk og fortæller spisekortet.

Det mest oprindelige, uspolerede fimder I på Tso Tzouma og To Maria!

VROMOLITHOS (6) (gå op til asfaltvejen, til venstre og ned ad Smutvejen = den stejle bakke)

Dimitris med den meget blå terrasse, ligger lige før bakken til venstre med en herlig udsigt og et stort menukort, hvor mange retter har fået et smart twist. Naboen er et lille nyt **ouzeri** (smalt menukort).

Kafé del Mare har indgang lidt nede ad Smutvejen. På venstre hånd fører den imponante port ind til stedet, som ligger idyllisk på bjergsiden. Stien fører meget praktisk videre ned til stranden. Lidt rocket musiksmag, meget afslappet stil.

Ved **Paradiso** går der vej og trappe ned til stranden. Det er en stor taverna med dejlig udsigt over bugten. Om aftenen er der nogle gange bouzouki, spørg hvornår og bestil evt. bord. Spis før grækerne kommer, så er der lidt kaos – I kan sagtens hænge ud til musikken starter. Desuden 2 andre madsteder i

bugten, der kun er sommeråbne og lever af gæster fra bugtens mange små hoteller.

AGHIA MARINA (5)

Taverna Milos – ved møllen lidt ude mod Krithoni bugten ligger jo ekstremt idyllisk på den lille landtange. Vi synes, køkkenet kan mangle lidt nerve og sjæl, men det er en mageløs beliggenhed. Her kan flettes fingre med udsigt til Castro – og måske en opstigende måne? Bestil bord i sæsonen.

Der er flere små spisesteder og kaféer, diskoteker og internetkafé omkring havnen. Endda med flydestole med gode hynder...

Andre spisesteder på øen:

ALINDA:

I hele bugten ligger et rigt udvalg af sommeråbne kaféer og spisesteder. Det sidste i rækken af huse er Tso Steki – hos Mimi. Herlig mad og super, afsalppet betjening, store protioner – værd at prøve!

GOURNA (vest):

Kun brugbar til strandturen. For ordentlig mad køber i stedet til fx. Dresmonas

DRESMONAS (vest) (13):

En lille fiskerestaurant, som er virkelig fremragende. Prøv fish souvlaki. Perfekt udsigt til solnedgangen. Værtinden og kok er svensk, manden er meget fisker. Badestranden er rustik. Hunden er træls, leg ikke med den.

PLEFOUTI (nordpå) (8) (rutebilen vender 300m fra bugten) Én enkel taverna, som er alle tiders hyggelige familiested, hvor vi har fået virkelig god mad og super betjening. Fint sted til badeturen. Nogle aftener (især august?) musik og masser af dans. Spørg – og tag en taxa.

XEROKAMPOS (sydpå) (16): (her vender rutebilen)

Elona kan anbefales. Når I kommer helt ned til bugten ad asfaltvejen, går en lille grusvej straks til højre hen til Elona. Meget afslappet, smuk beliggenhed lige ned til stranden (med 8 liggestole og parasoller!!). Øens smukkeste toilet. Spændende spisekort.

Lidt længere henne møder man Το Πολιτιμο (**Politimo**) på venstre hånd med borde på begge side af vejen. Her serveres en forrygende kylling, stegt i små happer, excellent med tzatziki, salat og retsina. Fald om på stranden til en middagslur bagefter!! Den dumdristige bestiller det store kødfad, lidt af hver. Overdådig og billigt. Det er normalt at bede om resten af kødet i en pose med hjem.

Lakki – køber forbi grøntmarked, lige ud og helt hen mod hospitalet. Lige over for Dia (discount butik) ligger **O Giarris** – et lille og umådeligt lokalt og ægte spisested, hvor der serveres stærk suppe fra 5-6 tiden om morgenen og hele dagen alskens hjemmelavet herligheder. Ydmygt og fantastisk! Også til frokost sammen med de gamle mænd og en masse græsk musik!

Bager

Brød er virkelig billigt, og der er et stort udvalg, som varierer i løbet af dagen. Prøv jer frem til jeres favoritter! Der må ikke bages om søndagen, så køb ekstra ind og benyt evt. den lille ovn til at lune brødet. Pas på, den er lynhurtig!

Om formiddagen har de fleste bagere lune butterdejs "pies" med feta, spinat, skinke m.m. En herlig formiddagsspis, som for mange grækere er morgenmaden efter en hurtig kop kaffe derhjemme. Bl.a. hos bageren ved Platanos torv og de 2 bagere i

Aghia Marina (både lige lidt til venstre og et stykke henne til højre) kan man få kager og andre søde sager.

Indkøb

Fra 2008 kan I købe **drikkevand** på Fanari hos Cathie og Steve – så I slipper for at slæbe. Når I kommer står der en flaske parat i køleskabet – og I kan købe til rimelig pris 6x1½ ltr.

Supermarked er der på torvet ved taxistation i Platanos. Lidt rodet og slidt, men OK. Også fin viktualier afd.

Spannos er det meget store og virkelig pæne supermarked på venstre hånd lige før Lakki, med en virkelig flot slagter- og delikatesse afdeling, hvor de taler engelsk. Se arket med åbningstider. (Har I for resten set så mange rengøringsartikler samlet på et sted?) Ca. 30 min. hyggelig vandretur + 10 min. ekstra for at få kaffe på kajen i Lakki.

Købmand: I Platanos er der flere grønthandlere og et par købmænd og kiosker i omegnen af Torvet. Grøntsager er ret dyre og af jævn kvalitet på torvet i Platanos. Tag bedre til Lakki, se her:

Grønsagsmarked i Lakki: når man går/kører mod Lakki, hold til højre ad den første vej på højre hånd efter Spannos i et Y-kryds, så ligger det snart på højre hånd. Særdeles indbydende og langt at foretrække for grønthandleren på torvet i Platanos. Også meget billigere.

Fisk køber I bedst og sjovest af fiskerne ved deres fælles udsalg om morgenen nede i Aghia Marina, lige hvor Forvejen munder ud. Bare glo og oplev som alle andre – og klar indkøbet ved at spørge og pege i de mange kasser - de finder altid en, der kan lidt engelsk, hvis det er nødvendigt. De allermindste (Maridaki) skal koges i olie, men fra 10 cm kan næsten alt kunne gå til barbecue.

Eller prøv fiskevognen på Torvet hos Den Smilende Kone. Eller hos fiskerne, når de lander fisk i Pandeli.

Kød – der er en slagter lige på Torvet i Platanos, han skulle være god, og en mindre lidt nede af Bagvejen. Spannos har en fin slagter, og der er et par i Lakki – o.m.fl.

Barbecue – Husk der er en grill og grillstarter i skuret/Apothiki, og hvis det **ikke** blæser en pelikan, kan I tænde op i den store grill.

Fisk og små kødstykker grilles bedst med klap-sammen-nettet. Gode skiver squash, auberginer o.lign. er herlige efter en rask tur på risten, og alt tilbehøret finder du hos Spannos – og natten er varm og stille. Hvad mere kan vi forlange? Jo – grillkul ("Coal") Enten hos Spannos eller i dobbeltbutikken grønthandler/købmand i den fjerne ende af Torvet, op mod borgen. Se venligst opslag med "**Fyr & Flamme – råd & regler**" i Apothiki. Så får I en vellykket grill aften.

Take-a-way

Lidt hurtigt mad kan fås flere steder:

I Pandeli kan I hente eller ringe til Yiannis – så kommer sønnen drønende på knallert med guf til altan-picnic. Lige ved torvet i Platanos er der 2 steder med pita/souvlaki. Patimenos forrest har bedst kvalitet.

Der er et par fine souvlaki steder i Aghia Marina. I Lakki er der et par gode pizzeriaer og grill. Med en scooter kan der hurtigt hentes mad til en aften hjemme. De kan også bringe ud – tag en brochure, når I er på de kanter.

Strande

HUSK: I må **ikke** bruge håndklæderne fra Fanari på strandturen. Vi kan ikke få dem rene bagefter, og I får et stift ulækkert håndklæde.

Pandeli (2 min. gåtid) (2) er vores favorit. Bittesmå rundslebne sten eller groft grus på stranden, så vi slipper for finkornet sand alle vegne. Der er sandbund ude i vandet, og samme krystalklare vand som alle andre vegne. Få badegæster og ingen trafikstøj. Læ for nordenvinden. Skygge ved tamarisk træerne, et lille omklædningsskur, god snorkling langs klipperne til højre og om i Vromolithos bugten. Flere gode spisesteder. Vi bader altid ud for kaféen. Her er der fin lavvandet sandbund til børn og magelige voksne, som gerne vil holde hvil på en stol på kaféen med lidt drikkelse inden for rækkevidde på strandturen. Vær ikke bange for nærheden til byen: Vi har på vores 14 besøg set efter forurening, men har intet fundet. Byens kloakvand samles ved sportspladsen, hvor det pumpes op og køres væk hver dag. Langt væk.

Vromolithos (5 min. gåtid) (6) er en lang rolig bugt med rigelig plads. På vejen oven for Fanari går I hen ad til venstre, og her går Smutvejen stejlt ned til Vromolithos bugten.

Lidt nede ad vejen er indgangen til Kafé del Mare, hvor stien går igennem ned til bugten. Man er velkommen til at passere – og vende tilbage til lidt opbyggelig servering efter anstrengelserne.

Lidt længere nede ad vejen ved Taverna Paradiso er der en trappe helt ned til stranden, og henede kan I endda leje liggestole og parasoller. Der er ikke sandbund, men en lidt glat klippebund. Der plejer at være lagt sandsække ud, som man kan gå på, indtil klipperne stopper og der bliver 2-3 meter dybt. Meget god snorkling langs denne lille klippekant. Sydligst i bugten er der sandstrand – og færre badende.

Alinda – (56 min gåtid eller ca. 4€ med taxa) har smal strand med grus, her er fest og sjov, en del badende, mange små butikker, kaféer og taverner, lidt udlejning af både og pedalcykler. Ikke det store tivoli, men en helt anden ungdommelig og lidt støjende stemning end i Pandeli.

Lad IKKE børn krydse vejen alene – græske drenge har oktan i blodet! På vejen til Alinda er der flere små bugter med meget smal strand. Længst mod nord i bugten er der flere rolige små vige og et par taverner, og efter sigende skulle de nøgenbadende have fundet et fristed herude et sted. Vi har ikke kigget efter. Nøgenbadning er generelt set ikke velset!

Xerokampos har en nydelig og rolig bugt med sand/grus bund. Der er få gæster og meget ro ved Elona. Bunden kan være lidt grumset, men ikke ubehageligt. Vi har snorklet ud fra klipperne ved Krabbekirken på dybt og meget flot vand.

Gourna bugten (16) er meget lavvandet og med sandstrand. Ligger meget åbent og er derfor temmelig forblæst.

Plefouti (8) er en herlig udflugtsstrand med en meget god taverna. Ca. 100 meter længere henne end tavernen er der godt lavt snorklevand med potteskår af ukendt alder, måske antikke, hvem ved? Ellers grus/sand bund, ret roligt, afslappet stemning. I weekenden er der en del grækere på tur med svigermor, grill og hele menageriet! Hyggelig bugt.

Ved **Aghia Kioura** (7) oppe nordpå er der en lille og meget idyllisk sandstrand. På vej til Plefouti passerer man et stort militæranlæg (man ved jo aldrig med de tyrkere! – og fotografering er strengt forbudt). I dette kryds vender rutebilen. Vejen til højre er mod Plefouti.

Hvis man i stedet fortsætter ligeud, indtil vejen slipper op, ligger der en lille kirke med ret specielle malerier udført af fanger fra de lejre, som junta'en i sin tid havde på Leros. Kør forbi kirken og helt ned til vandet. Det er ikke privat område. Medbring drikke og evt. mad. Lækker hvid sandbund.

Bus

Leros har én rutebil, som kører nord-syd – for der er jo ikke så mange andre muligheder! Den holder jævnligt parkeret over for taxistation og melder sin ankomst med store dyt gennem byerne og over øen. Køreplan sidder forhåbentlig i info-mappen – uden ansvar for om den passer...

Taxa

Der er ca. 30 taxaer på Leros. Bilerne er grå og flere af dem vidner om en rimelig indtjening. De kører noget pågående og meget frisk.

Vi anbefaler uden forbehold vores gode ven **Petros**. Telefon 0030 6932 352765. Petros er nært knyttet til Fanari og vil os og vores gæster det bedste. Chaufførerne er ofte noget tilknappe, men det er et meget græsk udtryk for deres selvfølelse. Man bruger ikke taxameter, men principielt faste priser ca. 4-10€. Vi har desværre hørt om tilfælde af meget forskellige priser på de samme ture, så enkelte chauffører er ikke så ærlige som de burde være. Turen mellem Fanari og Aghia Marina eller Lakki bør koste omkring 4€ og fra lufthavnen omkring 7€. Men der kan være tillæg for meget bagage, tilkald pr. telefon, til og fra havn og lufthavn og for kørsel om natten. Evt. spørg om prisen før turen. Hvis I afkræves en helt vild betaling, så brok jer og sig, at I vil skrive nummeret ned – og giv os besked.

Det er ikke usædvanligt, at der kommer ekstra passagerer ombord uden at det giver nedslag i prisen. VIGTIGT: det betyder, at hvis I kører 2 par sammen, så optræd som én gruppe med én der betaler, ellers bliver chaufføren bare inspireret til dobbeltbetaling. Når I siger "Fanari" så tilføj evt. "sto Spilia" (bydelen). Hvis I ringer efter en taxa, så regn med at den måske kan komme lynhurtigt fra Platanos. Det er bedst at stå oppe ved vejen. Enkelte morgener har vi oplevet, at der ikke svares, fordi alle er ude at køre. Så ring heller ikke i sidste sekund – eller bestil Petros til at komme eller køre "down" = helt ned til Fanari. Måske tager de en euro ekstra, men det kan være det værd.

Scooter og andre 2-hjulede

Fra 2005 startede politiet ganske uhørt med at give bøder, hvis man ikke brugte hjelm, eller hvis man kørte med 1-2-3 børn fordelt på scooteren og uden hjelm. Derfor brug hjelm! Og hvis I har børn: lej en bil eller tag en taxa. Uanset hvad grækerne gør.

Den gearløse scooter (som scooter 30 eller 45 i DK) er helt ideel til Leros.

Den er nem at køre, den kan køres langsomt, den larmer meget (og det er altid godt i Grækenland) og så afgiver den lidt røg (en perfekt kombination!). Alle bør prøve det – træn et stille sted, ikke midt på Torvet!!

Lejen afhænger af, hvor stor og fancy den skal være.

Man kan klare sig med lidt, for der er ikke store afstande. Jo større, jo farligere. Der er alle størrelser, også til 2 personer. Fra 80 ccm skal man have MZ-kort. Man kan også leje mountain-bikes og knallerter med

gear.

Vi anbefaler **MOTOLAND**. Elias' hollandske kone står for udlejning hjemmefra, på venstre hånd lige neden for trappen til Pandeli (over for rest.Psarapoula). Elias' broder passer det lidt større udvalg i svinget på vejen op til Castro. Elias selv er i Alinda, hvor han også udlejer både. Hvis maskinen ikke passer dig, så får du bare en anden. Rimelige priser. Tlf. 22470 24103. Vi kan også anbefale **Stamatiou**, se lige nedenfor. For begge: Prøv endelig at prutte lidt på prisen på flere stk. og mange dage.

HUSK: Styrthjelm er påbudt, og der vanker tit bøder: 60-90€ - og bøde for at køre med børn som passager mellem benene.

Billeje

På vej ind til Platanos ligger der på venstre hånd en værktøjsbutik **Stamatiou**, som også udlejer scootere og biler. I kan fx leje en bil for en enkelt dag, hvor I rigeligt kan komme øen rundt flere gange. Med en åben jeep kan I udforske grusveje og komme vidt omkring. Den ældre mand taler ikke så godt engelsk, men sønnerne er der ofte eller kommer efter behov. Tlf. 22470 23356. Der er flere andre biludlejere på øen.

Rundt omkring

Øens vartegn er jo **Castro** (borgen) (3) på bjerget over Platanos, 300 m. over havet. Borgen og den smukke gamle kirke Panaghia med et virkelig flot museum bør alle se.

Det bør ske først i ferien, fordi udsigten er så overvældende og viser, hvordan øen og byen er skruet sammen. Giv jer tid til at falde i staver og nyd udsigten over bugterne. Kamera, kikkert og lidt vand bør medbringes.

Man kan gå derop, enten ad Møllevejen = den asfalterede landevej med hårnålesving, som I kan se, når I kigger over mod møllerne fra terrasserne på Fanari. Eller I kan gå gennem Platanos: I torvets østlige hjørne går den ensrettede vej skråt ud mod den store Christos kirke, som I tydeligt kan se fra Fanari. Efter 8 meter ad denne smalle vej går der trappe op til venstre, og så kan man gå ad krogede gader og trapper mod toppen. Man passerer bagom Paraskevi kirken. Der er ret mange pile malet på trapperne, så det er let at finde.

Åbent mod entré 8-13 + ons. lør. søn 16-19.30 ca. Sidst på dagen er lyset ind over Platanos og resten af øen ret fortryllende. Når mørket er faldet på, er der en betagende udsigt deroppefra ud over by og bugter. Den gangbesværede tager bare en taxa og aftaler tid for afhentning.

Solopgang: vær frisk en morgen og gå op ad Møllevejen – og se solen stå op. På torvet venter kaffen og hos bageren lidt guf.

Spor fra oldtiden viser rester af et gammelt akropolis, som i det 7.-5. århundrede f. Kr. afløses af en borg, som danner grundlag for udbygning i de næste over 1.000 år! Oprindeligt har borgen rummet boliger for alle byens indbyggere, som var beskyttet mod angreb fra pirater og andre gæster. Mere end 180 gamle beboelser skulle være fundet inden for murene, men i

mere stille perioder bredte bebyggelsen sig ned ad bjergsiden mod det nuværende Platanos og senere Aghia Marina, der blev det administrative centrum. I 1309 besatte Rhodosridderne (The Knights of St. John) øen og påbegyndte et omfattende befæstningsarbejde, som gav borgen det meste af sit nuværende udseende, bortset fra de mange senere ændringer, bombardementer og ødelæggelser. Det var den samme ridderorden, der byggede de store borge på Rhodos, Kos – og senere Malta.

Efter ridderne fulgte i 1523 osmannerne (= tyrkerne, men sig det ikke højt!) frem til 1912. De blev efterfulgt af italienerne, der især satte præg på Lakki. I 1943 indtog græske og så engelske tropper øen, indtil tyskerne erobrede øen efter nogle meget blodige slag i 1943. De ældste leriøter kan stadig fortælle om stormen på Leros, og når man sejler om øen eller færdes rundt fortælles om slag, sunkne fly og både, de mange dræbte og store ødelæggelser. Mange af de store borgerhuse i byen har stadig huller i facaden fra granaterne. Bl.a. vores nabohus har mærker efter skud.

Luftværnsbatterierne på borgen tiltrak sig en del opmærksomhed – og beskydning, og det er ganske mærkeligt, at den gamle borg overhovedet har overlevet – fyldt med minder og beviser for øens omskiftelige historie frem til 1948, hvor øen endelig formelt blev en del af det Grækenland, som altid har været øens sjæl og kultur, trods hundreder af års besættelse!

Så sent som i september 2003 blev et næsten intakt stort tysk bombefly hævet i bugten ud for Aghia Marina. Alle fortalte hinanden om de tilsyneladende ret velbevarede lig af nogle piloter! Til alles fortørnelse blev vraget bragt til Athen. Det skulle nu være på vej tilbage til Leros!

Platanos (4) har mange spændende stræder, trapper, gyder og veje, som man bør fare lidt vild i. Dog ikke i middagsheden! Helt fra Pandeli til Aghia Marina er der rige muligheder for at komme nær den græske hverdag, fra luksuriøse boliger til de mest ydmyge rønner. Benyt hver en sidevej og trappe til at få stillet nysgerrigheden. Et Kalimera og et smil bliver altid gengældt hjerteligt (efter siestaen siger man: Kalispera)

Kirkegården er et besøg værd. Den ligger ved Overvejen, se kortet.

Gudstjeneste i Christos kirken er der hver søndag over 2-3 timer fra kl. 7 og flere andre gange i ugens løb. Man er velkommen til at være med. Man kommer og går, når man har lyst, det gør grækerne også. Liturgien bliver sunget af 2 grupper sangere, meget smukt. Det er meget stemningsfuldt og bør opleves! Vi plejer at følge de andre med at stå op og sidde ned og så ellers holde lidt lav profil. Husk tækkelig påklædning og et par mønter til kollekten. Tilsvarende foregår på samme tid i Aghia Marina, endda med et bedre sangkor. Behøver vi mon nævne, at tækkelig påklædning er nødvendig?

Museer er der flere af i byen, se efter skiltene: Arkæologisk M. i Aghia Marina, Bellini M. i Alinda (i den flotte bygning med tårn), Museet i Panaghia ved Castro, Historisk M. og Folklore M.

Leros har ca. 120 **kirker** og små kapeller, og de fleste er åbne til et stemningsfuldt besøg. Det er god medicin at sætte sig ned og tænke lidt over tilværelsen og måske købe og tænde et lys. Flere af kirkerne er fra 1100 tallet.

TURFORSLAG - scooter, bil eller taxa

Et par konkrete udflugter – blandt mange mulige. Husk vand og mobil med relevante telefonnumre indkodet, fx til scooter-udlejer og taxa i Platanos.

Krabbekirken Panaghia Kavouradaina ligger smukt nede ved vandet (17), når man passerer Xerokampos. En fisker blev bidt af en krabbe, og såret helede, da han fandt en ikon med Jomfru Maria. Som tak byggede han kirken, hvor ikonet stadig kan ses. (Flot dyb snorkling fra klipperne)

Længst ude bag **Dresmonas** ligger en lille bitte kirke ved vandet, som man bør se, hvis man er på de kanter.

Aghia Isidoros ligger ude i vandet i den nordligste ende af Gournas bugten (12). Den bør man næsten besøge. Der skulle ligge ruiner af en oversvømmet by ved kirken.

Partheni er en sølle flække oppe ved lufthavnen (10), men lige før man kommer til ståltrådshegnet omkring lufthavnen, går en grusvej til venstre. Der er lige kommet et fint skilt op, som viser vej (11). Lidt henne ad vejen kan man dreje til højre og med lidt held finde en indhegning med ruinerne af et tempel fra oldtiden: Parthenos Artemis, eller Diana's Tempel. Leros blærer sig ikke med sine fortidsminder, men dette skulle ellers stamme helt fra 3800 f.Kr., og være et tempel fra hellenistisk tid. Men der er heller ikke så meget tilbage.

I den anden ende af øen, i den nordlige udkant af Xerokampos (18) viser et lille skilt op ad bakken til resterne af **Paleokastro**, (den nye borg) som blev opført ca. 1090. De kæmpestore tilhuggede klippeblokke rundt om stedet danner en 42 m lang mur, som skulle være 2500 år gammel, og det er faktisk resterne af øens hovedstad nr. 2 samtidig med Aghia Marina / Platanos. Der er en stemningsfuld lille kirke her og en fin udsigt over bugten til Kalymnos.

Lakki (14) ligger ved den største naturhavn i det østlige Middelhav, hvilket inspirerede italienerne til at besætte Leros og udbygge byen til en betydningsfuld flådehavn med masser af bygninger i en helt speciel klassik neo-futurisme såsom kaserner, administration, beboelse, officersbygninger, skoler, bordeller – alt hvad en rigtig soldat skal bruge. Byen bør opleves med åbent sind, for den er enestående og en forfriskende kontrast til den ærke græske stil i Platanos. Byen var planlagt til at rumme 35.000 personer!

Lakki-Dresmonas: Kør mod vest i Lakki, ikke ude ved bugten, men langs hospitalet, og når der viser sig en rimelig asfaltvej, så drej mod nord og søg ind over halvøen ad bittesmå grusveje. Flotte udsigter, også ned mod Gournas bugten. Hvis vejen bliver for bumpet, så gå en god tur i det vilde terræn. Når I nærmer jer husene ved Gournas bugten, og I begynder at køre nedad, så besøg den nyrestaurerede kirke her på toppen – og hold så til højre, når I når frem til betonvejen, for familien ude til venstre vil have vejen for sig selv. Men til højre er også flottere. I kommer ud lige over frakørslen til Dresmonas på den lige så smukke asfaltvej fra Gournas til Kouloyki uden for Lakki, ved pilens spids. Måske lyder det lidt svært at finde, men det er det faktisk ikke, og Leros er værd at fare lidt vild på.

Bred udsigt: Sydvest for Lakki på vej til Xerokampos, efter rundkørslen lige ved hospitalet og 200 meter længere fremme er der en bred vej til venstre mærket med et ramponeret skilt OTE. Vejen fører op til den store telemast, lossepladsen(!) og det store stenbrud. Men udsigten er fabelagtig ned over Pandeli mm.

Lossepladsen afspejler grækernes faste tro på, at alt hvad man smider fra sig, hvor som helst og hvad som helst, vil forsvinde af sig selv. Men det troede vi jo også i DK engang ...

Lang udsigt: Vest for Xerokampos står på øens højeste punkt en tele-mast, som man kan komme op til. Når man er kommet lidt ind i Xerok. drejer vejen skarpt til venstre mod stranden, men en lille vej fører ligeud. Der er en telefonboks i vinklen mellem de to veje. Følg den lille vej mod højre, som snor sig gennem byen opad, gennem et gammelt stenbrud. Hold til venstre ud gennem stenbruddet og fortsæt opad det, der nu er grusvej. Efter 3,7 km. slutter den skrækkelige stenvej, men belønningen er en fantastisk udsigt til Kalymnos, Tyrkiet og Kos. Rester af gamle kanonstillinger og løbegange.

Høj udsigt: Kør nordpå mod Partheni indtil det kæmpestore reservoir lige før lufthavnen. Et EU projekt som delvist er styrtet sammen, en lokal skandale. Men glem nu det og drej til højre ~~for~~ hullet, kør ad grusvejen til T-krydset og drej igen til højre og fortsæt op til Klidi bjergets top, hvor du kan se ned over Alinda bugten over mod Castro! Gem dig lidt, når du fotograferer - det er forbudt.

Katsouni – Navarones Kanoner: I Lakki – kør ud mod færgelejet, men drej til højre ind på asfaltvejen lige før det sidste stykke mod færgen. Mod Merikia. Her er om sommeren et par små spisesteder – det sidste er det bedste. Her er også indkørslen til **Tunnel Museet**, som er et besøg værd. Kør videre og så langt du orker, indtil du vælger at GÅ. Ved bugtens afslutning kan du holde til venstre og gå ud til den dramatiske klippe knude Katsouni, hvor scener i Navarones Kanoner skulle være optaget. Helt sikkert. Holder du til højre, kommer du ud til en mageløs udsigt mod syd – og den nu meget dårlige vej fører mod nord. Man bør kunne komme helt om til Gournabugten eller bare fare lidt vild inde i bjergene. Det er en mageløs smuk tur langs Lakki bugten. Man kan få en taxa til at køre til Katsouni. Der er bademuligheder flere steder.

Nordvest: Hele den nordvestlige del af øen er meget øde. Der fører jordveje ind i området fra asfaltvejen nordpå mod Partheni. Her er 2:

Vindmøller: 500 m før I når til reservoiret er bybyggelsen tyndet ud. Det er lidt efter Kamara. På venstre hånd 3-4 store garager og lidt fremme et stort betonværk. Hvis I kører ind ad en støvet jordvej bag over venstre skulder lige før en slags bilværksted, kommer I op til vindmøllerne. Flot udsigt. Man kan nok komme ned i den smukke dal nord for møllerne ved at holde til højre et sted oppe i bakkerne.

De øde bjerge: Kør ind langs betonværket. Hold til højre, fortsæt forbi jammerligt rod og elendige huse, bare bliv ved. Og så er I ude i det aldeles øde! Ikke et øje, ikke et hus. Stil køretøjet og GÅ – et eller andet sted hen. Her er et sted et meget helligt kapel Ag. Nikolaos, en stille vig til ensom badning, mange geder, himlen, lugtene, urterne – stilheden.

Vandretur fra Vromolithos: Følg Smutvejen til krydset med ankeret. Tag den lille vej helt til venstre, som følger tæt langs havet mod syd. Skiltet viser mod Tourkopigado. Snart bliver vejen til et smalt spor, som ender på en lille bakke i en anden vej, lige ved et grimt gult hus med grønne skodder. Mod højre ender denne vej i det samme kryds, du lige forlod. Gå mod venstre, indtil du ser en lille kirke nede til venstre ved en lille bugt. En betonvej fører til kirken. Her er en god strand, med grus og rullesten, og få meter ude kan

man nyde en flot udsigt til Pandeli og Castro. Således forfrisket søger man ind i landet. Går man mest ligeud, havner man ved vejen fra Xerokampos-Lakki. Finder man en passende sti/vej mere mod højre, kommer man ud i nærheden af Spannos. Sjovt område med små jordbrug og luksuriøse villaer. En god time + badning.

Hospitalet for sindslidende syd for Lakki (15) er naturligvis ikke et udflugtsmål, men det præger Leros på godt og skidt. Mest godt, for mange mennesker har direkte og indirekte deres indtægt herfra, vores revisor siger 80 % af øens brutto indkomst! Skidt fordi det gav Leros et dårligt ry, da det for nu mange år siden blev afsløret i TV, at patienterne havde kummerlige vilkår. I dag er standarden helt i top. Leros står foran en stor udfordring, fordi regeringen har bebudet, at man afvikler hospitalet over de næste 10 år. Dette vil betyde affolkning og en dramatisk svækkelse af økonomien på en ellers rig ø. Bygningerne er bl.a. de gamle officersbygninger, administration m.m. fra den italienske besættelse.

Sejltur med badning og picnic

Om sommeren sejler **Barbarossa** fine dagsture til særlige steder på Lipsi og Kalymnos eller øde bugter på Leros. Afgang fra Aghia Marina (5). Det ligner et lidt fjollet sørøverskib, men det er helt OK, kan vippe lidt, men ikke vildt. Der er opslag i byen, og der uddeles ofte reklamer på taverne.

Barbarossa's program skulle hænge på opslagstavlerne på Fanari. Skipper hedder Savvas, og han er en herlig og hjertelig fisker fra Pandeli. Vi kan varmt anbefale hans ture, I vil være i gode hænder. Ring og tal (engelsk) med Savvas eller hans kone om turene. Se telefonnummer på programmet fra Barbarossa. Savvas' kone udlejer de gule liggestole i Vromolithos. Så kan I jo slå en sludder af med hende.

Lipsi

- er det oplagte mål for endags tur: Tag hydrofoil (ca. 20 min.) eller færge (ca. 40 min.) fra Aghia Marina. Hvis det er hydrofoil og højsæson, så husk at købe i god tid. Færgen er mere rolig og hyggelig. Billetsalg i Aghia Marina, ca. 20 m til højre for Forvejen. Lipsi ligger 11 km nord for Leros og 12 km øst for Patmos. Oppe mod nordvest er der en næsten bountyagtig strand med taverna. Der går en bus-taxa fra torvet nær færgelejet, men det er en fin lang gåtur ind over øen, husk vand. Byen er smuk og spændende. Alt på Lipsi er så småt og stille, med få mennesker (600 indb.), små stier, masser af kirker og stille idyl. Der er en del gode spisesteder. Returbillet med hydrofoil koster ca. 15€. Hvis I kan forberede besøget hjemmefra: se www.lipsi-island.gr

Patmos

Patmos ligger nord for Leros, næsten halvvejs til Samos. 2.660 indb. Øen er vidt berømt for sit imponerende kloster på toppen af bjerget og sine andre 365 kirker og klostre. Øens stærke religiøse og kulturelle betydning for alle ortodokse og andre kristne troende placerer den i en særklasse, men den har også alle andre kvaliteter for et besøg på 1-2 dage. Det var på Patmos, at Johannes efter sin forvisning til øen 95 f.Kr. dikterede Åbenbaringernes Bog med Apokalypsen. Med hydrofoil ca. 45 min. og ca. 20€ retur. Der er en del gode hjemmesider om øen, hvis I kan forberede jer hjemmefra, så bare søg på patmos i google. I højsæsonen 6 doubles antallet af overnattende + endags turisterne. Så er I advaret. Vi var der sidst i september – det var smukt, stille og overkommeligt. Vi

boede godt på Siroco 2247033262. Bed ham hente jer ved båden.

Kalymnos

Kalymnos er også et besøg værd. Der er klart mange flere turister, men hovedbyen er meget malerisk. Næsten alle både mellem Leros og Kos lægger til på Kalymnos. Fra Xerokampos går hver morgen 7.30 en postbåd til Myrties midt på øens nordside, hvorfra man kan tage en taxa.

Sport

Der er en tennisbane ved vandet 500 mtr. syd for Lakki ved vejen mod Xerokampos. I 2003 10€ pr. time. Den kan reserveres på forhånd. Man bør nok medbringe udstyret.

Golf er ikke muligt, for lidt græs, for meget hav, faktisk også for lidt plads.

En god bog

Hvis I før eller efter turen til Leros vil dykke mere ned i baggrunden, kan vi varmt anbefale Göran Schildt: **Dianas Ø**, som fortæller om livet på øen og netop i vores bydel Spilia, som det udspillede sig i årene 1965-1976.

Ganske vist set med "en luksusemigrants" øjne, som han selv skriver, og stærkt præget af hans noget tilbagelænedede og aristokratiske indstilling til mange ting. Men fyldt med varme og dyb kærlighed til Leros, og en fin historisk gennemgang. Hans hus kan stadig findes ved Overvejen. Bogen er udsolgt fra forlaget, men biblioteket har den.

Kaptajn Corellis Mandolin af Louis de Bernières har ikke et hak med Leros at gøre, men alligevel: den passer fint i stemningen og skildrer fængende livet under krigen på disse hårdt prøvede små græske øer.

Fanari Bogudlån: I Apothiki findes et stort udvalg af gode ferie-bøger, som I kan låne under opholdet på Fanari. Der er i øvrigt også en snes rigtig fine bræt-spil – bl.a. nogle af de allernyeste, lidt legetøj mm.

Men, men, men...

Dette er jo bare nogle få ideer og forslag, og I vil helt sikkert opleve meget andet og bedre.

Vi ønsker jer en god ferie og mange oplevelser!

Velkommen på Fanari

Lone og Jesper Brøting

info@leros.dk

www.leros.dk

